

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE FIZICA

OANA BALUS

“Teorii reductibile de clasa II”

–Rezumatul tezei de doctorat–

Conducator stiintific
Prof. Dr. CONSTANTIN BIZDADEA

2009

1 Teorii reductibile de clasa II

In teza este analizata problema abordarii ireductibile a teoriilor supuse numai la constrangeri de clasa II reductibile de un ordin arbitrar, dar finit. Abordarea ireductibila a teoriilor supuse la constrangeri de clasa II reductibile de un ordin arbitrar implica parcursarea urmatorilor pasi:

- exprimarea parantezei Dirac pentru un sistem reductibil de clasa II in termenii unei matrici inversabile;
- constructia, intr-un spatiu al fazelor largit, a unui sistem ireductibil de clasa II echivalent cu cel reductibil original;
- deducerea parantezei Dirac pentru sistemul ireductibil obtinut anterior;
- demonstrarea egalitatii (slabe) dintre paranteza Dirac a sistemului reductibil original si cea a sistemului ireductibil asociat;
- aplicarea rezultatelor obtinute pe modele de interes fizic.

Pentru o intrelegere corespunzatoare a problemei analizate si a metodei utilizate, initial au fost investigate cazurile de reductibilitate $L = 2$ si $L = 3$. Ulterior, a fost dezvoltat cazul general al unui ordin de reductibilitate arbitrar dar finit.

1.1 Abordarea ireductibila a constrangerilor de clasa II reductibile de ordinul doi

1.1.1 Constrangeri de clasa II reductibile de ordinul doi

Punctul de start il constituie un sistem descris local de N perechi canonice $z^a = (q^i, p_i)$ supus la constrangerile

$$\chi_{\alpha_0}(z^a) \approx 0, \quad \alpha_0 = \overline{1, M_0}. \quad (1)$$

Presupunem ca functiile χ_{α_0} nu sunt toate independente, ci exista niste functii nenule $Z_{\alpha_1}^{\alpha_0}$ si $Z_{\alpha_2}^{\alpha_0}$ astfel incat au loc relatiile

$$Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} \chi_{\alpha_0} = 0, \quad \alpha_1 = \overline{1, M_1}, \quad (2)$$

$$Z_{\alpha_2}^{\alpha_0} Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} \approx 0, \quad \alpha_2 = \overline{1, M_2}, \quad (3)$$

cu functiile $Z_{\alpha_2}^{\alpha_1}$ independente.

Constrangerile (1) se numesc constrangeri de clasa II, daca orice subset maximal de $M \equiv M_0 - M_1 + M_2$ functii independente χ_A ($A = 1, \dots, M$) alese din setul χ_{α_0} ne conduce la faptul ca matricea

$$C_{AB}^{(2)} = [\chi_A, \chi_B], \quad (4)$$

este inversabila.

In termenii constrangerilor independente, paranteza Dirac se scrie

$$[F, G]^{(2)*} = [F, G] - [F, \chi_A] M^{(2)AB} [\chi_B, G], \quad (5)$$

unde $M^{(2)AB} C_{BC}^{(2)} \approx \delta_C^A$.

Notam matricea parantezelor Poisson dintre functiile constrangerilor de clasa II cu

$$C_{\alpha_0 \beta_0}^{(2)} = [\chi_{\alpha_0}, \chi_{\beta_0}]. \quad (6)$$

Matricea $C_{\alpha_0 \beta_0}^{(2)}$ nu este invertibila

$$Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} C_{\alpha_0 \beta_0}^{(2)} \approx 0. \quad (7)$$

Fie $\bar{A}_{\alpha_0}^{\alpha_1}$ niste functii care satisfac conditia

$$\text{rang} (Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} \bar{A}_{\alpha_0}^{\beta_1}) \equiv \text{rang} (D_{\alpha_1}^{\beta_1}) = M_1 - M_2, \quad (8)$$

introducem matricea $M^{\alpha_0 \beta_0}$ prin intermediul relatiei

$$C_{\alpha_0 \gamma_0}^{(2)} M^{(2)\gamma_0 \beta_0} \approx D_{\alpha_0}^{\beta_0} \equiv \delta_{\alpha_0}^{\beta_0} - \bar{A}_{\alpha_0}^{\beta_1} Z_{\beta_1}^{\beta_0}, \quad (9)$$

cu $M^{(2)\alpha_0 \beta_0} = -M^{(2)\beta_0 \alpha_0}$.

Structura

$$[F, G]^{(2)*} = [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] M^{(2)\alpha_0 \beta_0} [\chi_{\beta_0}, G], \quad (10)$$

defineste aceeasi paranteza Dirac ca si (5) pe suprafata (1).

Pentru un set de constrangeri de clasa II reductibil de ordinul doi paranteza Dirac se poate scrie in termenii unei matrice inversabile.

Teorema 1 Exista o matrice inversabila $\mu^{(2)\alpha_0 \beta_0}$ astfel incat paranteza Dirac (10) ia forma

$$[F, G]^{(2)*} = [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] \mu^{(2)\alpha_0 \beta_0} [\chi_{\beta_0}, G]. \quad (11)$$

pe suprafata (1).

Legatura dintre matricile $M^{(2)\alpha_0 \beta_0}$ si $\mu^{(2)\alpha_0 \beta_0}$ este de relatia

$$M^{(2)\alpha_0 \beta_0} \approx D_{\lambda_0}^{\alpha_0} \mu^{(2)\lambda_0 \sigma_0} D_{\sigma_0}^{\beta_0}. \quad (12)$$

1.1.2 Sistemul intermediar

Introducem niste variabile suplimentare $(y_{\alpha_1})_{\alpha_1=1,\dots,M_1}$ cu parantezele Poisson date de relatiile

$$[y_{\alpha_1}, y_{\beta_1}] = \omega_{\alpha_1 \beta_1}. \quad (13)$$

Consideram sistemul supus la constrangerile de clasa II reductibile de ordinul doi

$$\chi_{\alpha_0} \approx 0, y_{\alpha_1} \approx 0. \quad (14)$$

Paranteza Dirac (in spatiul fazelor descris de coordonatele (z^a, y_{α_1})) corespunzatoare sistemului intermediu are expresia

$$\begin{aligned} [F, G]^{(2)*} \Big|_{z,y} &= [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] \mu^{(2)\alpha_0\beta_0} [\chi_{\beta_0}, G] \\ &\quad - [F, y_{\alpha_1}] \omega^{\alpha_1\beta_1} [y_{\beta_1}, G]. \end{aligned} \quad (15)$$

si coincide cu paranteza Dirac (in spatiul fazelor original) scrisa in termenii matricei inversabile $\mu^{(2)\alpha_0\beta_0}$

$$[F, G]^{(2)*} \Big|_{z,y} \approx [F, G]^{(2)*}. \quad (16)$$

1.1.3 Sistemul ireductibil

Teorema 2 Există un set de constrângeri (pe spatiul fazelor descris de coordonatele (z^a, y_{α_1}))

$$\tilde{\chi}_{\alpha_0} = \chi_{\alpha_0} + A_{\alpha_0}^{\alpha_1} y_{\alpha_1} \approx 0, \quad \tilde{\chi}_{\alpha_2} = Z_{\alpha_2}^{\alpha_1} y_{\alpha_1} \approx 0, \quad (17)$$

cu urmatoarele proprietati

(i)

$$\tilde{\chi}_{\alpha_0} \approx 0, \quad \tilde{\chi}_{\alpha_2} \approx 0 \Leftrightarrow \chi_{\alpha_0} \approx 0, \quad y_{\alpha_1} \approx 0. \quad (18)$$

(ii) este de clasa II si ireductibil, adica matricea

$$C_{\Delta\Delta'} = [\tilde{\chi}_\Delta, \tilde{\chi}_{\Delta'}], \quad (19)$$

este inversabila, unde $\tilde{\chi}_\Delta = (\tilde{\chi}_{\alpha_0}, \tilde{\chi}_{\alpha_2})$.

Functiile $A_{\alpha_0}^{\alpha_1}$ sunt definite prin relatia

$$\bar{A}_{\alpha_0}^{\alpha_1} = A_{\alpha_0}^{\beta_1} \hat{e}_{\beta_1}^{\alpha_1}, \quad (20)$$

unde $\hat{e}_{\beta_1}^{\alpha_1}$ sunt elementele unei matrici inversabile.

Paranteza Dirac in raport cu setul de constrângeri de clasa II ireductibil are forma concreta

$$\begin{aligned} [F, G]^{(2)*} \Big|_{\text{ired}} &= [F, G] - [F, \tilde{\chi}_{\alpha_0}] \mu^{(2)\alpha_0\beta_0} [\tilde{\chi}_{\beta_0}, G] - \\ &\quad [F, \tilde{\chi}_{\alpha_0}] Z_{\gamma_1}^{\alpha_0} \hat{e}_{\sigma_1}^{\gamma_1} \omega^{\sigma_1\lambda_1} A_{\lambda_1}^{\tau_2} \bar{D}_{\tau_2}^{\beta_2} [\tilde{\chi}_{\beta_2}, G] - \\ &\quad [F, \tilde{\chi}_{\alpha_2}] \bar{D}_{\lambda_2}^{\alpha_2} A_{\sigma_1}^{\lambda_2} \omega^{\sigma_1\lambda_1} \hat{e}_{\lambda_1}^{\gamma_1} Z_{\gamma_1}^{\beta_0} [\tilde{\chi}_{\beta_0}, G] - \\ &\quad [F, \tilde{\chi}_{\alpha_2}] \bar{D}_{\lambda_2}^{\alpha_2} A_{\sigma_1}^{\lambda_2} \omega^{\sigma_1\lambda_1} A_{\lambda_1}^{\tau_2} \bar{D}_{\tau_2}^{\beta_2} [\tilde{\chi}_{\beta_2}, G]. \end{aligned} \quad (21)$$

Teorema 3 Paranteza Dirac asociata setului ireductibil de constrângeri de clasa II coincide cu cea a sistemului intermediu

$$[F, G]^{(2)*} \Big|_{\text{ired}} \approx [F, G]^{(2)*} \Big|_{z,y}. \quad (22)$$

Combinand rezultatele (16) si (22) obtinem

$$[F, G]^{(2)*} \approx [F, G]^{(2)*} \Big|_{\text{ired}}. \quad (23)$$

1.2 Generalizare la un ordin de reductibilitate arbitrar, L

1.2.1 Constanțe de clasa II reductibile de un ordin arbitrar, L

Consideram un sistem de constanțe de clasa II reductibile de un ordin arbitrar, L

$$Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} \chi_{\alpha_0} = 0, \quad Z_{\alpha_2}^{\alpha_1} Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} \approx 0, \dots, \quad Z_{\alpha_L}^{\alpha_{L-1}} Z_{\alpha_{L-1}}^{\alpha_{L-2}} \approx 0, \quad (24)$$

cu $\alpha_k = \overline{1, M_k}$ pentru fiecare $k = \overline{1, L}$. Presupunem ca funcțiile de reductibilitate de ordin maxim (L), $Z_{\alpha_L}^{\alpha_{L-1}}$, sunt toate independente. Numărul de constanțe de clasa II independente va fi egal cu $M \equiv \sum_{k=0}^L (-)^k M_k$.

Paranteza Dirac în termenii a M funcții independente χ_A , se scrie sub forma

$$[F, G]^{(L)*} = [F, G] - [F, \chi_A] M^{(L)AB} [\chi_B, G], \quad A = \overline{1, M}, \quad (25)$$

unde $C_{AB}^{(L)} M^{(L)BC} \approx \delta_A^C$, cu $C_{AB}^{(L)} = [\chi_A, \chi_B]$.

Matricea parantezelor Poisson dintre funcțiile care definesc constanțele

$$C_{\alpha_0 \beta_0}^{(L)} = [\chi_{\alpha_0}, \chi_{\beta_0}] \quad (26)$$

nu este inversabilă datorită relațiilor $Z_{\alpha_1}^{\alpha_0} C_{\alpha_0 \beta_0}^{(L)} \approx 0$ având rangul egal cu M .

Fie $(\bar{A}_{\alpha_{k-1}}^{\alpha_k})_{k=\overline{1, L}}$ niste funcții care satisfac relațiile

$$\text{rang} (Z_{\alpha_k}^{\beta_{k-1}} \bar{A}_{\beta_{k-1}}^{\gamma_k}) \equiv \text{rang} (D_{\alpha_k}^{\gamma_k}) \approx \sum_{i=k}^L (-)^{k+i} M_i, \quad (27)$$

$$\bar{A}_{\alpha_{k-2}}^{\alpha_{k-1}} \bar{A}_{\alpha_{k-1}}^{\alpha_k} \approx 0. \quad (28)$$

Introducem o matrice antisimetrică, de elemente $M^{(L)\alpha_0 \beta_0}$, prin relația

$$C_{\alpha_0 \beta_0}^{(L)} M^{(L)\beta_0 \gamma_0} \approx D_{\alpha_0}^{\gamma_0} \equiv \delta_{\alpha_0}^{\beta_0} - \bar{A}_{\alpha_0}^{\beta_1} Z_{\beta_1}^{\beta_0}, \quad (29)$$

astfel încât

$$[F, G]^{(L)*} = [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] M^{(L)\alpha_0 \beta_0} [\chi_{\beta_0}, G] \quad (30)$$

defineste aceeași paranteza Dirac ca și (25) pe suprafața (1).

Paranteza Dirac pentru constanțele de clasa II reductibile de ordinul L poate fi exprimată în termenii unei matrici inversabile.

Teorema 4 Există o matrice inversabilă, antisimetrică, $\mu^{(L)\alpha_0 \beta_0}$, astfel încât paranteza Dirac (30) ia forma

$$[F, G]^{(L)*} = [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] \mu^{(L)\alpha_0 \beta_0} [\chi_{\beta_0}, G], \quad (31)$$

pe suprafața (1).

Legatura dintre matricile $M^{(L)\alpha_0 \beta_0}$ și $\mu^{(L)\alpha_0 \beta_0}$ este de relație

$$M^{(L)\alpha_0 \beta_0} \approx D_{\lambda_0}^{\alpha_0} \mu^{(L)\lambda_0 \sigma_0} D_{\sigma_0}^{\beta_0}. \quad (32)$$

1.2.2 Sistemul intermediar

Introducem variabilele suplimentare $(y_{\alpha_{2k+1}})_{\alpha_{2k+1}=\overline{1,M_{2k+1}}}$, cu $k = \overline{0, [\frac{L-1}{2}]}$, avand parantezele Poisson

$$[y_{\alpha_i}, y_{\beta_j}] = \omega_{\alpha_i \beta_j} \delta_{ij}. \quad (33)$$

Consideram sistemul supus la constrangerile reductibile de clasa II

$$\chi_{\alpha_0} \approx 0, \quad (y_{\alpha_{2k+1}})_{k=0, [\frac{L-1}{2}]} \approx 0. \quad (34)$$

Paranteza Dirac pe spatiul fazelor parametrizat local de variabilele $\left(z^a, (y_{\alpha_{2k+1}})_{k=0, [\frac{L-1}{2}]} \right)$ are forma

$$\begin{aligned} [F, G]^{(L)*} \Big|_{z,y} &= [F, G] - [F, \chi_{\alpha_0}] \mu^{(L)\alpha_0\beta_0} [\chi_{\beta_0}, G] \\ &\quad - \sum_{k=0}^{[\frac{L-1}{2}]} [F, y_{\alpha_{2k+1}}] \omega^{\alpha_{2k+1}\beta_{2k+1}} [y_{\beta_{2k+1}}, G], \end{aligned} \quad (35)$$

si coincide cu paranteza Dirac (in spatiul fazelor original) scrisa in termenii matricei inversabile $\mu^{(L)\alpha_0\beta_0}$

$$[F, G]^{(L)*} \Big|_{z,y} \approx [F, G]^{(L)*}. \quad (36)$$

1.2.3 Sistemul ireductibil

Teorema 5 Exista un set de constrangeri (pe spatiul fazelor descris de coordonatele $\left(z^a, (y_{\alpha_{2k+1}})_{k=0, [\frac{L-1}{2}]} \right)$) -daca L este impar

$$\tilde{\chi}_{\alpha_0} \equiv \chi_{\alpha_0} + A_{\alpha_0}^{\alpha_1} y_{\alpha_1} \approx 0, \quad (37)$$

$$\tilde{\chi}_{\alpha_{2k}} \equiv Z_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k-1}} y_{\alpha_{2k-1}} + A_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k+1}} y_{\alpha_{2k+1}} \approx 0, \quad k = 1, \overline{1, [\frac{L}{2}]}; \quad (38)$$

-daca L este par

$$\tilde{\chi}_{\alpha_0} \equiv \chi_{\alpha_0} + A_{\alpha_0}^{\alpha_1} y_{\alpha_1} \approx 0, \quad (39)$$

$$\tilde{\chi}_{\alpha_{2k}} \equiv Z_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k-1}} y_{\alpha_{2k-1}} + A_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k+1}} y_{\alpha_{2k+1}} \approx 0, \quad k = 1, \overline{1, [\frac{L}{2}-1]}, \quad (40)$$

$$\tilde{\chi}_{\alpha_L} \equiv Z_{\alpha_L}^{\alpha_{L-1}} y_{\alpha_{L-1}} \approx 0; \quad (41)$$

cu urmatoarele proprietati

(i)

$$(\tilde{\chi}_{\alpha_{2k}})_{k=0, [\frac{L}{2}]} \approx 0 \Leftrightarrow \left(\chi_{\alpha_0} \approx 0, (y_{\alpha_{2k+1}})_{k=0, [\frac{L-1}{2}]} \approx 0 \right); \quad (42)$$

(ii) este de clasa II si ireductibil, adica matricea de elemente

$$C_{\Delta\Delta'} = [\tilde{\chi}_\Delta, \tilde{\chi}_{\Delta'}], \quad (43)$$

este inversabila, unde $\tilde{\chi}_\Delta \equiv (\tilde{\chi}_{\alpha_{2k}})_{k=0, \overline{[L]}}.$

Functiile $A_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k+1}}$ de mai sus sunt definite de relatiile:

-daca L este impar

$$\bar{A}_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k+1}} = A_{\alpha_{2k}}^{\beta_{2k+1}} \hat{e}_{\beta_{2k+1}}^{\alpha_{2k+1}}, \quad k = 0, \overline{\left[\frac{L}{2} \right] - 1}, \quad (44)$$

$$\bar{A}_{\alpha_{L-1}}^{\alpha_L} = A_{\alpha_{L-1}}^{\beta_L} \bar{D}_{\beta_L}^{\alpha_L}; \quad (45)$$

-daca L este par

$$\bar{A}_{\alpha_{2k}}^{\alpha_{2k+1}} = A_{\alpha_{2k}}^{\beta_{2k+1}} \hat{e}_{\beta_{2k+1}}^{\alpha_{2k+1}}, \quad k = 0, \overline{\frac{L}{2} - 1}. \quad (46)$$

Elementele $\hat{e}_{\beta_{2k+1}}^{\alpha_{2k+1}}$ determina o matrice inversabila, iar $\bar{D}_{\beta_L}^{\alpha_L}$ este inversa lui $D_{\alpha_L}^{\beta_L} = Z_{\alpha_L}^{\gamma_{L-1}} A_{\gamma_{L-1}}^{\beta_L}.$

Paranteza Dirac in raport cu setul de constrangeri de clasa II ireductibil are forma

$$\begin{aligned} [F, G]^{(L)*} \Big|_{\text{ired}} &= [F, G] - [F, \tilde{\chi}_{\alpha_0}] \mu^{(L)\alpha_0\beta_0} [\tilde{\chi}_{\beta_0}, G] \\ &- \sum_{k=0}^{\left[\frac{L}{2} \right] - 1} \left\{ [F, \tilde{\chi}_{\alpha_{2k}}] Z_{\alpha_{2k+1}}^{\alpha_{2k}} \hat{e}_{\gamma_{2k+1}}^{\alpha_{2k+1}} \omega^{\gamma_{2k+1}\beta_{2k+1}} \bar{A}_{\beta_{2k+1}}^{\beta_{2k+2}} [\tilde{\chi}_{\beta_{2k+2}}, G] \right. \\ &+ [F, \tilde{\chi}_{\alpha_{2k+2}}] \bar{A}_{\alpha_{2k+1}}^{\alpha_{2k+2}} \omega^{\alpha_{2k+1}\gamma_{2k+1}} \hat{e}_{\gamma_{2k+1}}^{\beta_{2k+1}} Z_{\beta_{2k+1}}^{\beta_{2k}} [\tilde{\chi}_{\beta_{2k}}, G] \\ &\left. + [F, \tilde{\chi}_{\alpha_{2k+2}}] \psi^{\alpha_{2k+2}\beta_{2k+2}} [\tilde{\chi}_{\beta_{2k+2}}, G] \right\}. \end{aligned} \quad (47)$$

Teorema 6 Paranteza Dirac asociata setului ireductibil de constrangeri de clasa II coincide cu cea a sistemului intermediar

$$[F, G]^{(L)*} \Big|_{\text{ired}} \approx [F, G]^{(L)*} \Big|_{z,y}. \quad (48)$$

Combinand rezultatele (36) si (48) obtinem

$$[F, G]^{(L)*} \approx [F, G]^{(L)*} \Big|_{\text{ired}}. \quad (49)$$

Rezultatele de baza ale tezei sunt continute in lucrările:

1. C. Bizdadea, E. M. Cioroianu, S. O. Saliu, S. C. Sararu, **O. Balus**, J. Phys. A: Math Theor. 40 (2007) 14537
2. **O. Balus**, C. Bizdadea, E. M. Cioroianu, S. C. Sararu, Proceeding-ul conferintei "Physics Conference TIM-06" Timisoara, November 24-25, 2006, Analele Universitatii de Vest din Timisoara, 48 (2006) 58, Seria Fizica
3. C. Bizdadea, E. M. Cioroianu, S. C. Sararu, **O. Balus**, Irreducible analysis of reducible second-class constraints: the example of gauge-fixed three- and two-forms with Stueckelberg coupling, Rom. Rept. Phys. 62 (2010) 3
4. **O. Balus**, C. C. Ciobirca, D. Cornea, E. Diaconu, I. Negru, S. C. Sararu, Annals of the University of Craiova, Physics AUC 17 (part II) (2007) 51
5. C. Bizdadea, E. M. Cioroianu, I. Negru, S. O. Saliu, S. C. Sararu, **O. Balus**, Nucl. Phys. B812 (2009) 12
6. **O. Balus**, C. Bizdadea, E. M. Cioroianu, S. O. Saliu, S. C. Sararu, Proceeding-ul conferintei "Physics Conference TIM-07" Timisoara, November 23-24, 2007, Analele Universitatii de Vest din Timisoara, 50 (2007) 98, Seria Fizica
7. C. Bizdadea, **O. Balus**, E. M. Cioroianu, S. O. Saliu, S. C. Sararu, Proceedings of the "6th International Spring School and workshop on Quantum Field Theory and Hamiltonian Systems", 6-11 May 2008, Calimanesti-Caciulata, Romania, Annals of the University of Craiova, Physics AUC 18 (2008) 207
8. C. Bizdadea, **O. Balus**, E. M. Cioroianu, S. O. Saliu, S. C. Sararu, Rom. J. Phys. 53 (9–10) (2008) 1023
9. E. M. Cioroianu, S. C. Sararu, **O. Balus**, First-class approaches to massive abelian 2-forms, Int. J. Mod. Phys. A25 (2010) 185